

ไผ่ 1 ต้น

มีส่วนประกอบอะไรบ้าง ?

ใบ (Leaf)

มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพืชอื่นคือ “ใบไผ่มีรูปร่างได้หลายแบบ” ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่เกิด

ใบหุ้มตาหรือโพรฟิลล์ (Prophyll)

เปรียบเสมือนใบแรกของการแตกกิ่งหรือแตกแขนงแต่ละครั้ง

ใบที่ข้อของเหง้า เรียกว่า

“กาบหุ้มเหง้า (Rhizome sheath)”

ใบที่ข้อของลำ เรียกว่า

“กาบหุ้มลำ (Culm sheath)”

ใบที่ตามข้อกิ่ง เรียกว่า

“ใบแท้ (Foliage leaf)”

wa (Fruit)

ช่อดอกของไผ่ที่มีหลายดอกมักมีเพียงดอกเดียวที่ติดผล แต่ผลจะมี 1 เมล็ด ผลของไผ่มีขนาดเล็ก เป็นผลแห้งเมล็ดติด (Caryopsis) ผนังผลจะเชื่อมติดกับเปลือกเมล็ดจนเป็นเนื้อเดียวกัน ด้วยลักษณะเหล่านี้จึงทำให้มักเข้าใจผิดกันว่าผลของไผ่คือเมล็ด แต่ไผ่บางสกุลก็อาจมีผลมีเนื้อขนาดใหญ่ เช่น สกุลไผ่ชยาวาล (*Melocalamus*)

กิ่ง (Branch)

เกิดบริเวณตาข้างที่อยู่ตรงข้อของลำไผ่ โดยมีรูปแบบการเกิดกิ่งแตกต่างกันไป เช่น

“มีตาข้างเพียงหนึ่งตา”

พัฒนาไปเป็นกิ่งหลักกิ่งเดียว (Dominant primary branch) หรือพัฒนาแตกแขนงบริเวณโคนกิ่งเกิดเป็นกิ่งจำนวนมาก

“มีตาข้างประกอบไปด้วยตาเล็ก ๆ หลายตา”

แต่ละตาจะพัฒนาเป็นกิ่งต่อไป

ดอก (Flower)

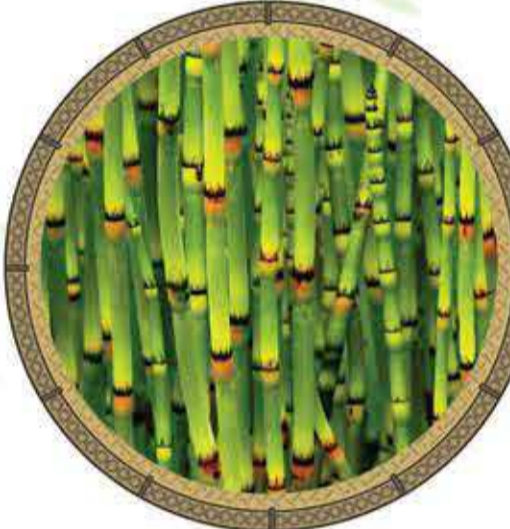
มีขนาดเล็กจึงเรียกว่า “ดอกย่อย (Floret)”

ดอกไผ่ส่วนมากเป็นดอกสมบูรณ์เพศ อาจพบบ้างที่เป็นดอกเพศเดียว

ลำไผ่ (Culm)

ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ปล้อง (Internode) และข้อ (Node) “ปล้องไผ่” จะเกิดระหว่างข้อ มีลักษณะเป็นท่อนส่วนใหญ่มักกลวง ปล้องไผ่จะยาวเต็มที่บริเวณกลางลำ จากนั้นจึงค่อย ๆ มีความยาวลดหลั่นลงไปทางปลายลำ ส่วนใหญ่ลำไผ่จะมีรูปร่างกระบอกเรียวยาวไปทางปลายยอด โดยทั่วไปลำไผ่จะเกลี้ยงหรือมีขนเล็กน้อย

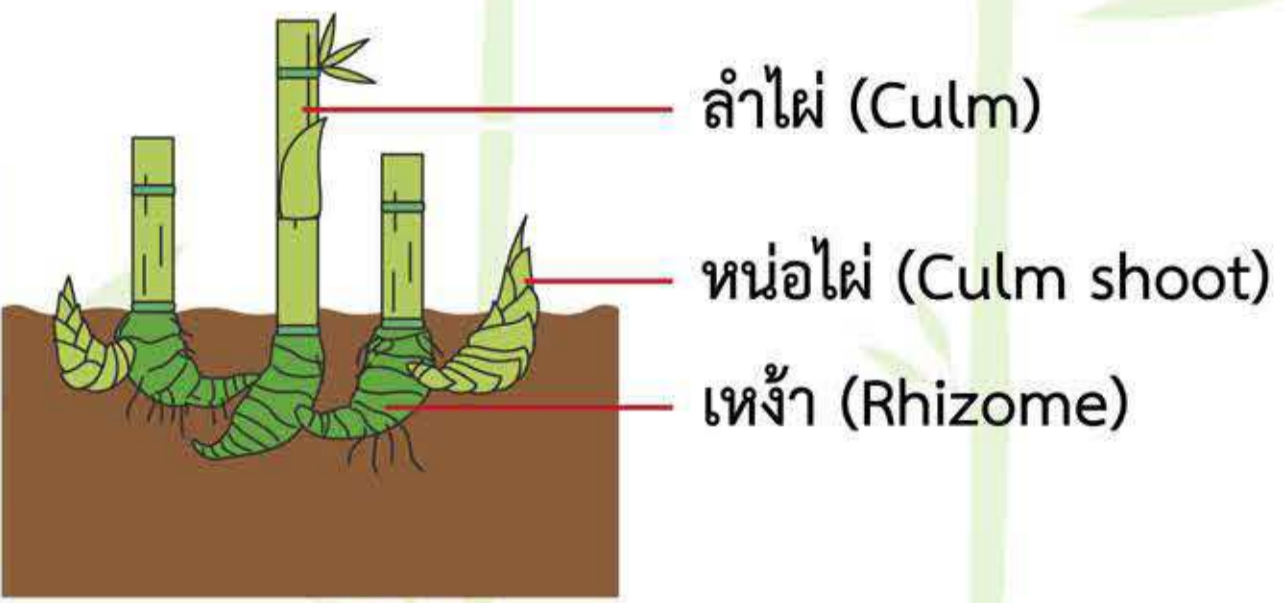
หน่อไผ่ (Culm shoot)

คือ ส่วนของลำอ่อนที่เพิ่งโผล่พ้นจากดิน มีส่วนของการงอกขึ้น ลำต้นปกคลุมอยู่มีด หน่อไผ่อ่อนเรียกว่า “หน่อไม้” สามารถนำมาบริโภคได้

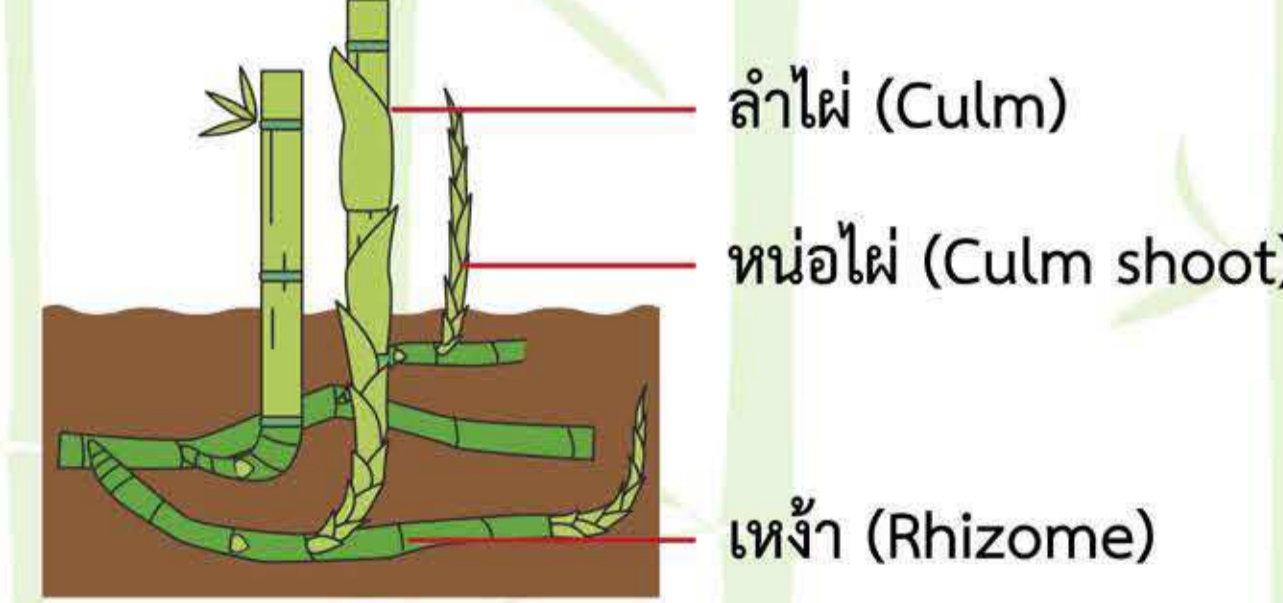
เหง้า (Rhizome)

เป็นส่วนลำต้นที่อยู่ใต้ดิน ทำหน้าที่ค้ำจุนลำต้นที่อยู่เหนือดิน สะสมอาหาร และแตกเหง้าใหม่เพื่อพัฒนาเป็นหน่อและลำ หรือเป็นเหง้าอันใหม่ต่อไป ระบบเหง้าสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

ระบบเหง้าแบบกอ (Pachymorph)

พบในไผ่ที่ขึ้นทั่วไปในประเทศไทยและประเทศเขตร้อนชื้น มีตัวเหง้าอวบและสั้น เหง้าใหม่จะแตกจากตาข้างของเหง้าเก่า จากนั้นจึงเจริญขึ้นด้านบน พัฒนาเป็นหน่อและลำต่อไป ไผ่ในกลุ่มนี้ เช่น ไผ่ป่าหรือไผ่หนาม (*Bambusa bambos*) ไผ่ตง (*Dendrocalamus asper*) เป็นต้น

ระบบเหง้าแบบลำเดี่ยว (Leptomorph)

ส่วนใหญ่เป็นไผ่ที่เจริญในเขตอบอุ่น ตัวเหง้ามีลักษณะผอมบาง เหง้าแต่ละอันเจริญเติบโตอยู่ในดินตามแนวราบ ตาข้างบางตาที่อยู่บนเหง้า จะพัฒนาต่อไปเป็นเหง้าหรือลำใหม่ ไผ่ชนิดนี้มีทิศทางการเจริญของเหง้าไม่แน่นอน เหมาะสำหรับปลูกในที่กว้าง ตัวอย่างไผ่ในกลุ่มนี้ เช่น ไผ่มกนิหนอย (*Phyllostachys makinoi*) ไผ่สี่เหลี่ยม (*Chimonobambusa quadrangularis*) เป็นต้น

เรียบเรียงข้อมูลจาก

- สรรวุธ สังข์แก้ว, อัจฉรา ติระวัฒนานนท์ และกิตติศักดิ์ จินดาวงศ์. “ไผ่ในเมืองไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บ้านและสวน, 2557.

นิรสรการ “ไผ่พาเพลิน”
59-04 / No. 04

ผลิตโดย
โครงการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ
สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK park) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)